

UMWAKA 2014

INOMERO YUZUYE Y'UMUNYESHURI

Intara/Umujiyi

--	--

Akarere

--	--

Umurenge

--	--

Ishuri

--	--

Umunyeshuri

--	--	--

AMAZINA Y'UMUNYESHURI

IZINA RYAWE BWITE: _____

ANDI MAZINA YAWA: _____

INOMERO Y'UMUNYESHURI N'AMAZINA YE BIGOMBA KUGARAGARA NK'UKO BYANDITSWE
KURI "REGISTRATION FORM"

IKIZAMINI CY'IKINYARWANDA

UMWAKA WA GATANDATU 2014

Igihe kimara: amasaha abiri

Ibishanga mu Rwanda

Mu Rwanda hari amoko atatu y'ibishanga: ibishanga bikomeye, ibishanga bikoreshwa habanje gufatwa imigambi yo kubirengera, n'ibishanga byakoreshwa nta kibazo. Muri byo Kamiranzovu, u Rugezi n' Akagera ntibyemerewe guhingwamo.

Dogiteri Roza Mukankomeje, Umuyobozi Mukuru w'Ikigo cy'Igihugu Gishinzwe Ibidukikije (Rwanda Environment Management Authority), REMA mu magambo ahinnye, mu gihe hizihizwaga umunsi mpuzamahanga w'ibishanga, yagize ati "Ibishanga bitagira ibikororwamo na mba bikomye ni igishanga cy'u Rugezi, icya Kamiranzovu n'icy'Akagera." Yongeyeho ko atari byo byonyine ariko ibi by'umwihariko ngo bigomba kuyungurura umwuka duhumeka ndetse n'amazi akoreshwa ku ngomero zitanga ingufu z'amashanyarazi. Ibyo bishanga kandi bigize urusobe rw'ibinyabuzima bitandukanye biba bikenewe mu buzima bwa buri muni bw'umuntu.

Umuyobozi Mukuru wa REMA yavuze ko igishanga cy'u Rugezi kiri mu bikomye, kandi ko nta wemerewe kugihingamo. Impamvu akaba ari uko rimwe abaturage bigeze kugihingamo bigatuma umuriro w'amashanyarazi uba muke kuko amazi y'iki gishanga ari yo atanga urugomero rwa Ntaruka. Icyo gishanga kigeze kwangirika amashanyarazi arabura cyane; ariko leta imaze kigisana arongerera araboneka. Iki gishanga ni umutungo kamere ufiteye igihugu akamaro, bityo abagituriye kuri ubu ntibakigihinga kandi n'indi mirimo nk'iy'ubucukuzi bw'amabuye y'agaciro yakorerwagamo kera yarahagaritswe.

Icyo gishanga cy'u Rugezi, gihereye mu karere ka Burera, usanga gikungahaye ku rusobe rw'ibinyabuzima birimo ibyatsi bitohagiye, hakiberamo amoko y'innyoni yitwa inceberi zitaboneka ahandi ku isi kandi zikunzwe n'abakerarugendo.

Igishanga cya Kamiranzovu gihereye mu karere ka Nyamasheke hagati muri Pariki y'Igihugu ya Nyungwe. Ni igishanga kigira amoko menshi y'innyoni, gitanga amazi menshi arimo nayisuka mu y'isoko ya Nili. Kinafite ubukungu bwinshi burimo ingufu za nyiramugengeri. Iki gishanga gifite kandi ibinyabuzima bitandukanye birimo n'amoko y'indabo za orukide (orchidés) zikunzwe n'abakerarugendo.

Igishanga cy'Akagera kiri mu Burasirazuba bw'u Rwanda. Kigizwe n'urufunzo rwinshi n'ibindi bimera, usanga kibamo amoko menshi y'innyoni atemberamo akanagera muri Pariki y'Akagera, aho asurwa n'abakerarugendo. Iki gishanga gifite amazi yisuka mu Kagera kazubakwaho urugomero rwa Rusumo ruzatanga ingufu z'amashanyarazi.

I. KUMVA UMWANDIKO(amanota 18)

1. Ni ayahe moko y'ibishanga dufite mu Rwanda, hashingiwe ku buryo bikoreshwa?

2. Ni ibihe bishanga bitemerewe kugira ikindi bikorerwamo mu Rwanda?

3. REMA ivugwa muri uyu mwandiko ni iki?

4. Erekana aho ibishanga by'u Rugezi na Kamiranzovu biherereye ugaragaza akarere n'intara.

U Rugezi: (a). Akarere:

(b). Intara:

Kamiranzovu: (a).

Akarere:

(b). Intara:

5. Tanga ingero ebyiri z'ibintu dusanga mu rusobe rw'ibinyabuzima.

6. Ni iki cy'umwihariko igishanga cy'u Rugezi gifite ugereranyije n'ibindi bishanga bikomye?

7. Kimwe muri ibyo bishanga bikomye kigeze kwangirika.

a. icyo gishanga ni ikihe?

b. Ingaruka byateye ni izihe?

8. Garagaza ukuntu ibishanga biramutse bifashwe neza byakwinjiza amadevize mu gihugu.

9. Subiza "niby" cyangwa "siby" ukurikije uyu mwandiko:

a. Ibyatsi ntabwo biri mu bigize urusobe rw'ibinyabuzima.

b. Igishanga cy'u Rugezi gihereye mu Burasirazuba bw'u Rwanda.

c. Indabo za orukide ziboneka muri Nyungwe.

II. INYUNGURAMAGAMBO (amanota 18)

10. Simbuza amagambo ari mu dukubo andi bisobanura kimwe ari mu mwandiko.

a. Ibi bishanga (bikize) ku rusobe rw'ibinyabuzima.

bikize:

b. U Rugezi ni kimwe mu bishanga (bitemerewe kugira ikibikorwamo).

bitemerewe kugira ikibikorwamo:-

c. Igishanga cy'u Rugezi kigeze (kononekara) biteza ikibazo mu gihugu.

kononekara:

d. Leta y'u Rwanda yafashe (ingamba) zo kurengera ibidukikije.

ingamba:

e. Kamiranzovu ni igishanga (kiri) mu Karere ka Nyamasheke.

kiri:

11. Garagaza inyito eshatu zitandukanye z'ijambo "gusoma" wifashishije interuro ngufi imwe kuri buri nyito.

12. Tanga amazina aturuka kuri izi nshinga: (izina 1 kuri buri nshinga)

a. guhinga:

b. kuyungurura:

13. Tanga inshinga (imbundo) zikomoka kuri aya mazina:

a. umuyobozi:

b. umutungo:

14. Andika imbusane z'amagambo ari mu dukubo:

a. Ibishanga (bitagira) ibibikorerwamo (na mba) biba (bikomye).

- bitagira ≠

- na mba

≠

- bikomye ≠

b. Ibishanga (bikungahaye) ku binyabuzima (bikurura) abakerarugendo.

- bikungahaye ≠

- bikurura ≠

III. UBUMENYI RUSANGE BW'URURIMI (amanota 12)

15. Uzuzanya iyi migani y'imigenurano:

a. Umwana _____ inyoni itaribwa.

b. _____ ntikaboneka mu isakara.

c. Uburere _____ ubuvuke.

d. Utazi umukungu _____.

16. Subiza ibisakuzo bikurikira:

a. Abana banjye babyina bose: _____.

b. Nshinze umwe ndasakara: _____.

c. Zenguruka duhure: _____.

d. Aka kariza so: _____.

17. Huza ibisobanura kimwe:

- a. Kurabukwa kwiterera mu mata nk'isazi.
- b. Kugwa agacuho kwihangana.
- c. Kwivanga mu bitakureba guca iryera.
- d. Gukomeza umutsi kunanirwa cyane.

IV. IKESHAMVUGO (amanota 4)

18. Simbuza amagambo ari mu dukubo amagambo yabugenewe:

- a. (Mushiki wa data) atuye mu Mayaga.

mushiki wa data:

- b. Zana (agati bavurugisha amata) tuvuruge aya mata mbere yo kuyanywa.

agati bavurugisha amata:

- c. (Abavuzi b'ingoma) barabaza imirishyo.

abavuzi b'ingoma:

- d. Umwami arimo (gutembera) mu gihugu cye.

gutembera:

V. IKIBONEZAMVUGO (amanota 28)

19. Andika ubwoko bw'amagambo aciyeho akarongo:

- a. Mu Rwanda hari amoko atatu y'ibishanga.

Rwanda:

atatu:

- b. Ibyo bishanga bitanga amazi menshi mu gihugu.

ibyo:

menshi:

- c. Igishanga cy'u Rugezi kimaze gusanwa amashanyarazi yariyongereye.

gusanwa:

yariyongereye:

- d. Ibidukikije bikwiye kwitabwaho cyane.

ibidukikije:

cyane:

20. Garagaza uturemajambo tw'amagambo aciyeho akarongo n'amategeko y'igenamajwi yubahirijwe:

- a. Imyenda itaraza Abanyarwanda bambaraga impu.

impu:

- b. Akagera, Mukungwa na Nyabarongo ni inzuzi ziboneka mu Rwanda.

inzuzi:

c. Inzovu zahoze mu gishanga cya Kamiranzovu zarazimiye.

inzovu:

21. Andika inteko z'amagambo aciyeho akarongo:

a. Ibishanga bifitiye iguhugu akamaro kanini.

ibishanga:

akamaro:

b. Inzovu ngo yaba yararigise mu gishanga cya Kamiranzovu, akaba ariho iryo zina ryakomotse.

inzovu:

(i)zina:

c. Dukenera amazi mu buzima bwa buri munsu.

amazi:

22. Andika imimaro y'amagambo aciyeho akarongo:

a. Cahigi ababonye ati "baratashye abanyeshuri."

ababonye:

abanyeshuri:

b. Abanyeshuri bakoze ikizamini cya Leta.

ikizamini:

23. Andika amagambo akurikira ugaragaza ubutinde n'amasaku:

a. amoko: →

b. imigambi: →

c. ibishanga: →

d. urusobe: →

e. urugomero: →

VI. IMYANDIKIRE Y'IKINYARWANDA (amanota 6)

24. Kosora izi nteruro aho zanditse nabi:

a. Yaramubwiye ati uzansanga i muhira ejo bundi ni mugoroba.

b. Murugo bose ni bazima nta we urwaye.

25. Tanga itangazo ryo kurangisha umwana wateraguye mu muhanda yaburanye n'ababyeyi be akaba amaze icyumweru mu rugo iwanyu.
Utange itangazo mu mazina ya Hirwa Yohani ugaragaza amakuru yose yerekana uko ababyeyi be bamubona.